

opusdei.org

Joaquim Nadal: "Escrivà de Balaguer a Catalunya és un llibre sòlid i contrastat"

Conferència pronunciada per l'historiador Joaquim Nadal el 5 de novembre de 2015 a la Casa de Cultura de Girona en la presentació del llibre "Escrivà de Balaguer a Catalunya, 1913-1974. Petjades de sant Josepmaria" d'en Josep Masabeu i Tierno. Publicacions de l'Abadia de Montserrat

04/12/2015

Gràcies i molt bona nit.

La veritat és que en Josep Masabeu, fa unes setmanes, tampoc no gaires, em va enviar un missatge, un correu electrònic, dient: mira, he fet un llibre, m'agradaria que el presentessis, sen-te't molt lliure de dir que sí o de dir que no, però a mi m'agradaria que el presentessis tu. Jo li vaig dir que no li podia pas dir que no, per molts motius.

Un dels motius és que jo, al Josep Masabeu, no el coneixia... o el coneixia poc. El vaig conèixer quan, essent jo alcalde, ell va ser regidor de l'ajuntament de Girona. Després se'n va anar a Barcelona i es va dedicar a altres coses, o a les mateixes coses però en un altre lloc. Però jo el vaig conèixer essent ell regidor de

Convergència i Unió de l'ajuntament de Girona i jo alcalde de Girona per un altre partit polític. En la mateixa època en que, el que ara ens està fent de fotògraf improvisat, que és en Ramon Moncunill, era també regidor de l'ajuntament de Girona. Ells dos eren coneguts i amics per raons diverses, però en Ramon Moncunill no era ni del meu partit ni del d'en Josep Masabeu, sinó que era representant del Partit Popular. En fi: tot era una gran fraternitat i érem amics i per tant les coses van anar bé. Aquestes coneixences deixen un pòsit, que naturalment després lliguen amb altres fils.

En Josep Masabeu i en Ramon, per un costat o per l'altre, tenien relació amb Bell-lloc; els meus pares també per altres raons. Tot això acaba lligant i confegeix un teixit que és el que explica i justifica aquesta impressió meva. Per això quan en Masabeu em va dir: no em vols pas

presentar el llibre? vaig dir: no et puc pas dir que no, sinó tot el contrari.

En Josep Masabeu, com ha explicat la Carme [*Ferrer, directora de la Llibreria Empúries*], va tirar molt pel dret, i un dia em va enviar el targetó. Dic: home! No podríem pas arreglar-lo una mica, i en comptes de posar ex-alcalde, posar historiador, professor de la Universitat de Girona i prou? Diu: no, ja està fet, no el podem pas corregir. De manera que figuro per allò que he sigut, tot i que també aparec com a historiador. Però naturalment avui sóc aquí, sobretot i principalment, en la meva condició d'historiador, de professor d'història de la Universitat de Girona, que és una condició que exhibeixo i de la que en reclamo perquè em sembla que val la pena de lluir i exhibir aquelles coses que tenim a la nostra ciutat, que són fruit de tota una època i que han deixat un pòsit,

un bagatge, i encara avui segueixen essent un actiu principalíssim de la vida i de la història de la nostra ciutat. Però la generositat d'en Josep Masabeu va voler incorporar la meva condició d'ex-alcalde.

Un dia vaig anar a la llibreria Empúries i vaig recollir el llibre. El meu objectiu en passar per l'Empúries era, primer, saber com es muntaria això. I, segon: si he de presentar el llibre, el vull llegir, perquè si no l'he pogut llegir no el podré presentar.

Fa una setmana me'l vaig endur, i m'hi he estat dedicant una bona estona, per poder constatar, en primer lloc, que aquest és un llibre sòlid, solvent, d'informació molt contrastada. Com que també ha estat escrit amb amor filial -no podria ser d'una altra manera- hi trobareu alguns aquella pulsio emocional que

us ajuda a viure. Però els qui no tinguin això i vulguin veure-hi un llibre d'història, hi trobaran l'essència mateixa de la història, feta document, carta, citació, nota a peu de pàgina, referència històrica... De tal manera que, com que és un llibre d'història, després intentaré explicar més coses i donar el context del contingut.

Els historiadors tenim un vici, que és: en comptes de començar-lo pel principi, començar-lo pel final. A veure si té un índex onomàstic per satisfer la nostra curiositat? Quants noms cita? Quina gent cita? De la història de la vida de Josepmaria Escrivà de Balaguer, quantes persones apareixen, si és que n'apareixen?. Primera qüestió. Hi ha un índex onomàstic, per tant hi ha una relació al final. Pots dir: tal, pàgina tal; i pots anar a veure què diu d'aquella persona concreta,

coneguda o no, que figura a l'índex.
Primera, hi ha un índex.

Segona, hi ha diverses cronologies, molt, molt elaborades. Dia, hora, lloc de la trobada, lloc de la Missa. Les coordenades topogràfiques del lloc del viatge, latitud, longitud... en uns quadres que són com un full d'excel aplicat a l'apèndix d'aquest llibre, on hi ha la relació complerta, començant amb els primers viatges de Josepmaria Escrivà amb 11 i 12 anys anant des del seu poble fins a Lleida a examinar-se a l'Institut, fins l'any 1974 que és l'última visita del pare Escrivà a Catalunya.

És un llibre centrat a Catalunya, i és un llibre que tracta justament d'això, d'intentar transmetre'ns amb una enorme fidelitat en els fets i en el relat, quina ha estat -ell diu la petjada- la relació amb el país i la gent del país des de la infantesa, els inicis de l'adolescència, fins a la

plenitud, abans de morir a Roma, com sabeu. Per tant, ens trobem davant d'un llibre d'història, que explica una història concreta, una història tangible, que la pots tocar. S'escapa pels núvols? No, no, no, no. En tot cas, qui vulgui pot pujar als núvols per raons diverses, però el llibre toca de peus a terra i explica coses que es poden tocar, de seguida en parlaré. I és un llibre enormement documentat.

No és la vida d'un sant, entesa com s'entenia en el passat la vida dels sants o les vides de sants, que eren hagiogràfiques. Deien veritat, o deien menys veritat o més fantasia, només per a subratllar la vida del sant, i si la vida del sant havia de ser exemplar, fem una hipèrbola de les parts positives d'aquesta vida i convertim-ho en una hagiografia del sant. No: aquest és un llibre d'història, no és la vida d'un sant en la línia de les hagiografies, però sí que és la vida

d'un home que acabaria essent proclamat sant. No és ben bé el mateix. La santedat és la culminació en la comunitat eclesial d'una vida, però la vida, la trajectòria de la vida, està carregada de connotacions humanes, humanes amb tota la seva densitat. Per tant, una vida -i a tots vosaltres això us sonarà molt-, plena de detalls concrets, de fets, de minúcies simbòliques de la quotidianitat estricta que, en un cert sentit, el biografiat va convertir en doctrina, i va dir: o sou capaços de santificar la vida diària, i l'exercici de la vostra professió en el món, no fora del món, o no estareu fent el servei pel qual heu estat cridats. Per tant, quotidianitat, fets concrets, ple de detalls, per intentar explicar una trajectòria vital molt complerta i molt complexa.

Si m'ho mirés amb molta distància, amb un punt d'escepticisme, i m'ho mirés amb neutralitat d'historiador

sense cap vincle, sense cap lligam,
sense els meus pares aquí al davant,
us diria: amb un sol capítol aquest
llibre ja paga la pena.

I és que en els termes de la història
dramàtica de la guerra civil
espanyola, les diverses pàgines que
en Josep Masabeu dedica a explicar
les setmanes d'angoixa i d'espera a la
ciutat de Barcelona, i l'episodi -que és
molt més que un episodi-, del pas
dels Pirineus cap Andorra des de
Peramola, per fugir de la persecució
religiosa que s'havia instal·lat a
l'Espanya republicana i per passar a
l'Espanya franquista, és una
peripècia vital, que està explicada fil
per randa però amb molt de detall.

En aquest capítol, no puc pas dir que
sigui igual, però -permeteu-me
l'expressió- és igual que un dels
protagonistes fos o no Josepmaria
Escrivà de Balaguer. Com ell, van
passar -pagant passadors- molta

gent. Tots com ell van passar gana, tots com ell van passar fred, tots com ell els hi van flaquejar les forces, tots com ell se'ls van rebentar les sabates després de travessar un riu. Tots com ell van acabar amb els peus embenats perquè tenien butllofes per tot arreu.

És a dir, el que representa el pas de la frontera, que ara s'ha convertit en un tema de la historiografia molt rellevant, era un tema que no existia pels historiadors i que de cop s'ha convertit, no en un tema, en molts temes, tants com casos i relats hi ha que puguin explicar això. I els Pirineus amb una particularitat, el pas d'aquí cap allà, primer dels que fugien del terror dels comitès, segon dels que van haver de marxar acabada la guerra i ja no van poder tornar, tercer dels que fugien del nazisme a tot Europa i passant la frontera cap aquí, camí de Portugal, com per exemple els jueus, van

trobar un refugi temporal que els va permetre salvar les seves vides. Ara això és objecte de llibres, exposicions, itineraris, itineraris comentats a la frontera mateixa, i forma part d'un univers historiogràfic que té molt interès. Per tant, torno a repetir, que el capítol dedicat a les setmanes de vida a Barcelona en l'angoixa camuflada de no ser descobert, els intents de celebrar i administrar la comunió en la més estricta clandestinitat... cosa que podríem dir d'Escrivà però podríem dir dels no sé quants, dels 15 o 20 monjos de Monsterrat que van ser assassinats el juliol del 36, i tants altres. Per tant, tot això forma part d'un capítol d'història molt rellevant que -insisteixo- té valor per ell mateix fins i tot si el separéssim de la resta dels capítols.

Després, hi ha una altra qüestió que jo vull subratllar, i és que, com sabeu, i ho sabeu vosaltres millor que ningú probablement, la història de la relació de Josepmaria Escrivà de Balaguer amb Catalunya, o la història de Josepmaria Escrivà de Balaguer i seva Obra amb l'Església o les esglésies, o algunes de les esglésies diocesanes, ha estat una historia polèmica i controvertida. Hi havia qui deia: ep! aquests estan venint a prendre'ns els millors homes, o les millors dones, i se'ls faran seus, i els trauran del circuit normal de les parròquies. I això -i en Masabeu ho explica- va ser objecte de polèmiques ideològiques que són perfectament legítimes, però també de campanyes de difamació que ja no són tant legítimes. I això ho subratllo perquè, a molts llocs de Catalunya va haver-hi en algun moment algunes tensions, algun punt de fricció entre alguns sectors del clergat diocesà, que eren molt crítics amb el que

representava l'Obra en aquells moments, i altres sectors que s'havien deixat convèncer, i que justament estaven començant una llavor que creixia.

Aquest llibre és també un antídoto i una vacuna davant dels que estan disposats a empassar-se, sense cap esperit crític, els estereotips més convencionals de les campanyes contra l'Opus Dei, que es van produir en els 40 i 50 a Catalunya. Algú pot dir que encara duren, segurament, però la duresa dels moments inicials és diferent. Per què és una vacuna i per què un antídoto? Perquè els que estiguin disposats a entrar en aquest llibre amb esperit crític i des de fora, es trobaran amb una sorpresa majúscula. Amb diverses sorpreses majúscules.

La primera: aquest llibre no l'ha editat Rialp, eh? Aquest llibre l'ha editat les Publicacions de l'Abadia de

Montserrat. Segon: aquest llibre no l'ha prologat Mons. Echevarría, l'ha prologat Mn. Martí i Bonet, arxiver diocesà de Barcelona. Tercer: hi ha un capítol que també val la pena, i que és una mica transversal perquè desborda el capítol i impregna diferents apartats de tot el llibre, que és el de les relacions entre Josepmaria Escrivà de Balaguer i el Monestir de Montserrat -que potser són una de les claus que expliquen perquè aquest llibre no l'ha publicat Rialp sinó les Publicacions de l'Abadia de Montserrat- com acredita, per altra banda també, el testimoni de l'actual director del Museu de Montserrat, el pare Laplana, que és un home molt espavilat i molt murri per captar donacions cap al museu de Montserrat, i que és el qui li va explicar a en Josep Masabeu alguns dels testimonis concrets de la relació entre Escrivà de Balaguer i Montserrat.

Aquesta relació té un moment culminant, llarg però culminant, que comença el 20 d'abril del 1942, quan després de molta correspondència i contactes diversos, i d'alguns filtres, es produeix el coneixement personal entre Escrivà de Balaguer i el pare abat Aureli Maria Escarré. Al llarg de tota la dècada dels anys 40, després d'uns contactes que hi havia hagut a Pamplona i a la zona de l'Espanya nacional, on havien passat amb el pare Gusi i el pare Adalbert Franquesa, comença primer un punt de contacte entre Escarré, ja coadjutor de Montserrat, i Mons. Eijo y Garay, que va ser nomenat bisbe o arquebisbe de Madrid. L'abat Escarré diu: Escolta, m'arriben males vibracions sobre l'Opus Dei, explica'm com ho veus tu. Eren amics. Per tant hi ha primer una correspondència entre el bisbe de Madrid i l'abat coadjutor de Montserrat per veure a què sí i a què no havia de donar crèdit de la

maledicència que s'estava establint al voltant de l'Obra.

I a partir d'alguns desmentits, d'alguns matisos, i d'algunes idees que transmet Eijo y Garay a l'Abat Escarré, en Masabeu explica que a Madrid l'abat Escarré i Josepmaria Escrivà de Balaguer es van veure el 20 abril de 1942; el 6 de març de 1943; el 29 de maig de 1943; el 8, el 9 i el 12 d'octubre de 1943; el 21, el 22 i el 23 de gener de 1944; el 4 de novembre de 1944; el 16, el 17, el 18, el 20, el 23, el 24 i el 25 de gener de 1945; el 4 i el 10 novembre de 1945; que l'any 43, l'any 45, l'any 46 i l'any 48 va haver-hi visites reiterades de Josepmaria Escrivà de Balaguer a Montserrat, i que hi ha més de 60 cartes intercanviades entre l'abat Aureli Maria Escarré i Josepmaria Escrivà de Balaguer.

Això no explica res, simplement explica que davant aquells que

voldrien posar en dubte una relació entre una persona i una organització que havia generat polèmica a Catalunya, i la part més suposadament oposada a aquesta organització, es trobaran amb la sorpresa que hi havia també, com entre en Masabeu i en Moncunill, una fraternitat establerta.

Després, naturalment, el llibre va més enllà. Hi ha un relat molt detallat del procés lent i feixuc de la implantació de l'Obra a Catalunya, primer a Barcelona. Els primers pisos, els primers oratoris, les primeres residències, les primeres obres educatives, les primeres obres socials... fins al punt que, és clar, aquest llibre explica un procés. Ara en sabem el resultat, però els que hi eren pel mig no sabien com acabaria. Tot era una obra en construcció. El que els anglesos en diuen

workinprogress, s'anava fent. Escolta, necessitem que algú ens llogui un pis! Jo només tinc vint anys i a més sóc estudiant d'arquitectura. Bé, potser podrem entabanar el Dr. Balcells que el llogui ell, no? I com es va produint un encadenament de fets que dona el fruit i el resultat que vosaltres coneixeu millor que jo.

Com que això ara ha estat objecte de fixació per a la història, no només en el llibre, sinó en algun dels llocs que l'Obra té a Barcelona, per exemple el Col·legi Major Monterols i altres llocs, ara s'ha pogut recollir el mobiliari dels primers pisos, les primeres creus sense santcrist dels primers oratoris, que eren objecte de polèmica perquè es deia que es feien pràctiques una mica esotèriques. Es deia que en determinats pisos s'estan fent unes coses molt rares, perquè en la nuesa d'una creu sense res, també podeu trobar la manera de reconèixer al Crist crucificat. Tot això

us interessarà molt perquè jo crec que el procés del Palau, que és el pis més modest dels primers moments de l'Obra a Barcelona fins Monterols, Castellaura, Llar, Brafa, Viaró... forma part d'un univers que és bastant gran.

La veritat, és, però, que a mesura que els temps heroics s'anaven superant, les visites d'Escrivà a Catalunya eren més rares. No rares en el sentit que eren poques, sinó que eren moltes però amb corredisses. Per exemple, hi ha el relat de deu escales a l'Aeroport del Prat. No entrava a Barcelona, però els qui el volien veure corrien cap al Prat i tenien una hora entre vol a Madrid i vol a Roma, per despatxar i tenir una conversa d'una estona per poder seguir el fil conductor del procés en construcció que hi havia en marxa. Després, naturalment, hi ha algunes estades de més continuïtat, l'any 62, l'any 66 quan la ciutat de Barcelona el

declara fill adoptiu, una estada a Castellaura, una estada vinculada a l'estat de salut d'Alvaro del Portillo durant un temps, i la darrera estada l'any 1974.

I per acabar i per singularitzar-ho aquí i per vincular el llibre, en Masabeu, en Moncunill, els editors, tots els que sou aquí i el que representa aquest llibre amb l'aportació que fa, hi ha tres episodis sobretot.

Primer episodi, 18 de setembre de 1962. Aquest és un episodi que no relata ni en Masabeu, ni el diari del Palau, ni no sé qui, sinó que és un relat de la Rosa Maria Farré. S'havien vist amb Escrivà el dia abans a Llar, i que diu: mira, rondaré per allà als voltants de l'Empúries, al carrer Alvarez de Castro, carretera Barcelona, a veure si el veig passar. Després la Rosa Maria reconstrueix

l'episodi amb les diferents fonts, que eren dos cotxes que anaven cap a Roma, i en un dels dos cotxes hi anava Josepmaria Escrivà de Balaguer i a part del conductor habitual, entre altres Florencio Sánchez Bella...

Aquest és un episodi que m'ha molestat una mica, eh? ja veuràs, en un sentit relatiu. Perquè es veu que don Florencio Sánchez Bella li anava dient: ens hauríem de parar a Girona. Per què ens hem de parar a Girona? Hi ha una sèrie de gent que està fent molt bona feina, i estaria molt bé que els veiéssim, i que els dediquessis cinc minuts, i que hi hagués una mica aquesta teva vinculació paternal amb el treball que estan fent a Girona. No, no, no, que hem d'arribar a Roma molt aviat, i que tenim molta pressa. Després es van parar a Figueres a dinar, eh? Es van situar en una terrassa i es veu que van fer una

tertúlia de dues hores, diu en Masabeu. Dius, home! Si es van parar a Figueres a dinar també es podrien haver parat a Girona. Però, en tot cas, després d'insistir molt, molt, molt, molt don Florencio Sánchez Bella, es veu que don Álvaro del Portillo diu, home mira, saps què? preguem perquè com a mínim, passant, veiem alguna persona de l'Obra de Girona. I dit i fet, fan això i veuen la Rosa Maria Farré, que simplement els veu passar, fa així *[saluda amb la mà]*, veu com tiren la cortina del cotxe, els hi fa així *[saluda amb la mà]*, i després reconstrueix l'episodi amb posterioritat i l'escriu per deixar-ne constància.

El segon és una visita més elemental, encara elemental, a Girona, a Bell-lloc del Pla, quan Bell-lloc del Pla era un embrió del que és ara. És una visita del 10 d'octubre de 1966, en la que veu la masia, veu una imatge de

la Mare de Déu i diu poseu-li una flor a la mà, veu la llibreria Empúries i la tasca que estan fent, parla amb la gent que porta la llibreria Empúries, que sou aquí. Els hi diu el que creu que han de fer i com ho han de fer. I els hi diu que com que són dones en el món han de vestir com en el món, diu: m'agrada que aneu elegants i que tingueu la botiga oberta per atendre a tothom com correspon.

I finalment hi ha una última visita el 24 de novembre de 1972 a Bell-lloc del Pla, dins d'aquella macro visita que va fer a set o vuit llocs diferents de Catalunya, i que en el cas de Bell-lloc del Pla, comença amb una breu referència d'ell a l'evolució que ha vist que ha fet entre la primera visita i la segona, i després un col·loqui obert dels que s'estilaven en aquella època amb ell. I en el què, per què no, deixeu-me imaginar que potser per exemple els meus pares, li van dir: escolta, tots els nostres fills són

uns descarriats, no n'hi ha cap que vulgui saber res amb l'Obra, tots més aviat tiren cap a les esquerres, i no sabem ben bé això de la religió com ho porten, diu, què hem de fer amb els fills? M'invento que potser eren els meus pares els que ho van preguntar. Però és veritat que molts pares preocupats per l'educació dels fills li preguntaven a Escrivà que havien de fer amb els fills. Si les referències directes que jo en tinc, a part de les que hi ha al llibre, són certes, la resposta va ser: deixeu-los fer; si els heu educat adequadament, la vida ja els posarà en el seu lloc.

Per tant, des de la meva condició d'historiador, per a mi ha estat un llibre d'un bon historiador, que es dedica a la seva vida professional i vocacional a l'educació dels joves. I per altra banda, per aquells que s'hi voldrien aproximar, no des del vostre ànim, sinó des d'un ànim crític extern, per exemple només de

llegir la relació entre Escarré i Escrivà de Balaguer, s'emportaran una sorpresa que no s'esperaven. Per tant, el llibre està molt bé. Com que la majoria l'heu comprat i el podreu llegir, el que jo us hagi dit no serveix per a gaire res. Moltes gràcies.

Més informació

Al bloc de Joaquim Nadal

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/joaquim-
nadal-escriva-de-balaguer-a-catalunya-
es-un-llibre-solid-i-contrastat/](https://opusdei.org/ca-ad/article/joaquim-nadal-escriva-de-balaguer-a-catalunya-es-un-llibre-solid-i-contrastat/)
(16/03/2026)